

Nagyhatalmi érdekérvényesítés Latin-Amerikában: amerikai katonai beavatkozás Venezuelában

*Great Power Assertion in Latin America:
U.S. Military Intervention in Venezuela*

Reile Zsolt

https://doi.org/10.47707/Kulugyi_Szemle.2026.2.6

Összefoglaló: 2026 januárjában az Amerikai Egyesült Államok katonai művelettel távolította el a hatalomból Nicolás Maduro venezuelai elnököt. Az amerikai beavatkozás fő motivációi közé tartozott egyrészt az ország természeti erőforrásaihoz való hozzáférés biztosítása, másrészt egy olyan politikai átalakulás elindítása, amely lehetővé teszi Washington számára, hogy megfossza a geopolitikai riválisait – Kínát, Oroszországot és Iránt – egy, a nyugati féltekén, tehát az amerikai érdekszférán belül található, stratégiaiul fontos bástyájuktól. A játékelmélet és Robert Jervis észlelés/félreértelmezés-konceptiója alapján megállapítható, hogy a katonai erőszak elkerülhető lett volna, amennyiben a Maduro-rezsim pontosan felismeri a Washingtonot motiváló valós érdekeket, mind pedig a saját szövetségesei korlátozott képességeit. E tények ismeretének a birtokában a havannai kormány még előmozdíthat egy olyan politikai megoldást, amely az USA érdekeinek is megfelel, ugyanakkor csökkentené annak a veszélyét, hogy az katonai erőt alkalmazzon a szigetországgal szemben.

Kulcsszavak: geopolitikai versengés, játékelmélet, realista megközelítés, Jervis, nagyhatalmi politika

Abstract: In January 2026, the United States of America removed Venezuelan President Nicolás Maduro from power through a military operation. Among the main motivations behind the intervention were, on the one hand, securing access to Venezuela's natural resources and, on the other hand, generating a political transformation which would allow Washington to deprive its geopolitical rivals, namely China, Russia and Iran, of a strategically important stronghold within the American sphere of influence, in the Western Hemisphere. Based on game theory and Robert Jervis's concept of perception/misperception, this study argues that the use of military force could have been avoided had the Maduro regime accurately recognized both the real interests motivating the United States and the limited

capabilities of its own allies. Armed with these insights, the government in Havana could promote a political solution that also serves the interests of the United States and would parallelly preclude the use of military force by Washington against the island.

Keywords: *geopolitical competition, game theory, realistic approach, Jervis, great power politics*

Bevezetés

A 2006. január 3-án végrehajtott amerikai katonai akció során elfogták Nicolás Maduro Moros venezuelai diktátort, aki most New York-i őrizetben várja az igazságszolgáltatási procedúrát, amelynek az alapja négy, kábítószerek-kereskedelemhez és pusztító eszközök (fegyver) birtoklásával kapcsolatos vádpont. Az eltávolításának a módszere nem új keletű: maga az incidens és az előzménye is kísértetiesen hasonlít a panamai Manuel Noriega 1989 karácsonyát követő letartóztatására – a különbség az, hogy a mostani amerikai beavatkozás egy visszafogottabb, precíziós katonai művelet volt. Washington kábítószerek-kereskedelem vádjával fosztotta meg a hatalmától mindegyik államfőt, hogy a két, kulcsfontosságú stratégiai értéket (a hatalmas olajmezőket, illetve a Panama-csatornát) magáénak tudó országot stabilizálja, és bebetonozza őket az amerikai érdekszférába. Maduro elmozdítása tehát stratégiai jelentőséggel bír: mind Venezuela belpolitikájára, mind a nemzetközi politikára kiterjed a hatása.

A hidegháborús bipoláris rend vége óta a globális geostratégiai helyzetkép jelentősen átalakult. Kezdetben az Amerikai Egyesült Államok az egyedüli globális hatalomként alakította a nemzetközi rendet, de idővel egyre több kihívója jelent meg. Az Európai Unió, Oroszország, India és Kína közül leginkább az utóbbinak sikerült egyszerre kiemelkedő gazdasági és katonai potenciált létrehoznia, negyed évszázaddal a Szovjetunió összeomlása után. Washington és Peking versenye komplex és hosszú távú, s napjainkra jelentős feszültségeket szült, amelyek gyakran harmadik országok körül összpontosulnak.

A két nagyhatalom gyakorlatilag minden kontinensen talált ütközőpontokat, olyan országot, amely hagyományosan csak az egyik féllel épített ki gazdasági, politikai vagy katonai nexusokat, mostanra azonban lehetőséget adott a rivális valamilyen módon történő megjelenésére, s azzal teret engedett a regionális hatalmi egyensúly elmozdulására. A kihívó pedig általában Kína, hiszen az utóbbi években csak ritkán billent a változás mérlege a kínaitól az amerikai befolyás felé.

Afrikában ilyen ország a Dél-afrikai Köztársaság, a Kongói Demokrati-
kus Köztársaság, de a Kenyai Köztársaság és az Egyiptomi Arab Köztársaság is.¹ Az utóbbi hosszú időre visszamenőleg amerikai érdekeltségű és szövetséges országnak számít, és az egyik legjelentősebb amerikai gazdasági segély élvezője is.² Érdekes módon, ugyanakkor közös hadgyakorlatokat folytat Kínával, és az amerikai F-16-os vadászpilóta gépeit az ázsiai ország J-10C-ire cseréli.³

Ázsiában a Thaiföldi Királyság tekintetében különösen látványos ez a változás: a délkelet-ázsiai országban a második világháború óta az USA volt a fő gazdasági és stratégiai szövetséges, azonban az utóbbi évek során Kína rendkívül gyorsan pozícionálta magát, és gyakorlatilag az amerikaiak helyébe lépett.⁴ Természetesen az ellenkezőjére is van példa: habár az India és Kína közötti kereskedelem mértéke rekordmagasságú, Delhi egy ideje tudatosan építi le a stratégiai kapcsolatait Pekinggel, miközben az USA-val egyre növeli. 2026 elejére az észak-amerikai ország a szubkontinens legfontosabb exportpiacává és a legnagyobb kereskedelmi partnerévé lépett elő.⁵

Az amerikai kontinensen – Latin-Amerikában – az amerikai–kínai verseny az utóbbi tíz-tizenöt évben csúcsosodott ki, amelynek során a két nagyhatalom különböző területeken és szinteken próbálja az érdekeit érvényesíteni. Ez a dinamika különösen is érzékeny ebben a régióban, amelyet hagyományosan az Egyesült Államok befolyási övezetének tekintenek, ám Kína növekvő beruházásai és szerepvállalása megváltoztatta az erőviszonyokat. A kihívásokra pedig Washington egyre dinamikusabban válaszol.

A kőolajkészletekben és erőforrásokban gazdag Venezuela helyzete kiváló esettanulmányt jelent ebben az összefüggésben, mivel a két nagyhatalom geopolitikai versengésének a központi elemévé vált. Az országban nemrég lezajlott amerikai erőszakos beavatkozás, azaz Nicolás Maduro elnök elmozdítása ezt különösen jól szemlélteti. A katonai művelet azonban átalakította egyes latin-amerikai országok stratégiai számításait is, kiváltképp a tekintetben, hogy hogyan viszonyuljanak Washington és Peking politikájához. A venezuelai elnök kiiktatása a két nagyhatalomnak a térséggel kapcsolatos, egyre inkább elmérgesedő viszonyának a csúcspontja, ezért az oda vezető út alapos elemzése szükségszerű feladat.

E tanulmány célja annak a tisztázása, hogy a két nagyhatalom milyen módokon érvényesítette a befolyását Venezuelában, és a geopolitikai, gazdasági manővereik hogyan mélyítették el közöttük a konfliktust. Továbbá elemzi és értékeli e rivalizálásnak a következményeit – mégpedig nemcsak Venezuela, hanem a tágabb régió szempontjából is –, így tanulságokkal szolgálhat más, hasonló külső nyomásnak kitett országok számára. A venezuelai események hasznos tapasztalatokkal szolgálnak, és olyan következtetések vonhatóak le belőlük, amelyek előnyösek lehetnek a

közeljövőben nagy valószínűséggel bekövetkező kubai átalakulásokat kiváltó vagy azokra reagáló nagyhatalmi lépésekre való felkészüléshez. A tanulmány emellett hozzájárul az amerikai–kínai versengéssel kapcsolatosan a szakirodalomban folyó vitához: amellet érvel ugyanis, hogy az Amerikai Egyesült Államok venezuelai beavatkozása mögött elsősorban a két nagyhatalom közötti ellentétek kiéleződése áll, és – a hidegháború idejéhez hasonlóan – a saját érdekszférák biztosítása motiválja a térségbeli stratégiai lépéseket. Mindez nem csupán Venezuela, de Kuba esetében is igaz.

Venezuela és Kuba esete azért is számít különlegesnek a térségben, mert ott ma már nem kizárólag az USA és Kína gyakorolja az érdekérvényesítési képességét, hiszen megjelentek olyan hatalmak is, mint Oroszország vagy Irán. Ráadásul mindkét karib-tengeri ország már korábban igencsak sebezhető helyzetbe került: Venezuela a Hugo Chávez vezette, egyértelműen Amerika-ellenes rendszere kiépülésekor, Kuba pedig a Szovjetunió összeomlásával. A gazdasági kihívásaikkal politikai elszigeteltség is párosult. Az USA-hoz és Kínához fűződő bonyolult kapcsolatuk, valamint az azok erőjátszmájában való helyezkedésük hozzájárul a nagyhatalmi politika szélesebb körű – különösen a sebezhető államokra váró – következményeinek a megértéséhez. A nagyhatalmi politika árnyékában lezajlott, illetve még mindig tartó venezuelai átalakulásokból következtetni lehet a várható kubai változások lehetséges útjára és kimenetelére.

Összefoglalásként kijelenthető, hogy az Egyesült Államok és Kína között Venezuela kapcsán folyó geostratégiai versengésnek a megértése a nemzetközi kapcsolatok jövőbeli tendenciáinak az előrejelzését szolgálja, és kiderül belőle egy rendkívül fontos, világméretű törekvés, amely meghatározza a két nagyhatalom viszonyát is. Washingtonnak globális perspektívában két fő célja van, amelyből az elsődleges a regionális érdekszférájának a biztosítása. Ebbe illeszkedik bele Venezuela és nagy valószínűséggel hamarosan Kuba „megreformálása” is. Az USA ebben az érdekszférában – amelyet a nyugati félteként azonosít, de gyakorlatilag az amerikai kontinenst és a hozzá tartozó földrajzi területeket érti alatta (Grönlandtól az Antarktiszig egy részéig) – nem tűr meg ellenséges országokat, kihívókat (a jelen esetben Kínát vagy Oroszországot). Másrészt meg akarja gátolni, hogy saját magán kívül más is a regionális hegemon szerepébe kerülhessen, ezért célja Kína gyengítése az indo-csendes-óceáni és a kelet-ázsiai térségben.

Ahogy arra John Mearsheimer is felhívta a figyelmet, jelenleg az Amerikai Egyesült Államok az egyetlen regionális hegemon a világon, de Kína ugyanezt a pozíciót szeretné elérni, s ennek érdekében a saját érdekszféráját ki akarja terjeszteni Ázsiában, s közben az amerikaiakat gyengíteni – ezért hatol be erőteljesen Latin-Amerikába, és kíván Venezuelában, Kubában és más országokban is széles körű befolyás szerezni. Washington pedig természetesen

mindent megtesz, hogy ott ne jöjjön létre másik regionális hegemon. A 20. században az Amerikai Egyesült Államokon kívül négy ország dédelgetett regionális nagyhatalmi álmokat: a Német Császárság, majd a náci Németország, továbbá a birodalmi Japán és a Szovjetunió. Az USA mind a négygel sikeresen leszámolt, és nem szeretne egy ötödiket, Kínát.⁶ Ebből adódik a két nagyhatalom stratégiai versenye, és ezért fontos Washington számára Kína szerepének a meggyengítése Latin-Amerikában.

A venezuelai beavatkozás csak egy lépés volt ebben a hatalmas sakkjátszmában. Maduro elmozdítása azonban nem volt szükségszerű, és lett volna lehetőség arra, hogy Caracas a volt diktátor vezetésével is közelebb kerüljön Washingtonhoz. A jelen tanulmány amellet érvel, hogy a történetek Maduro téves percepcióján alapultak, aki félreértelmezte Washington jelzéseit (a Fehér Ház igazi célját), és nem ismerte fel, hogy egy nagyhatalmi ellentét közepébe sikerült manővereznie magát az elmúlt évek során. A venezuelai államfő tévesen ítélte meg a térségbeli szövetségeseinek a valós erejét és elszántságát, így gyakorlatilag egyedül maradt az Amerikai Egyesült Államokkal szemben. Ezt a jelen írás többek között a játékelmélet alapján, valamint a Jervis-féle „észlelés–félreértelmezés” (*perception–misperception*) alkalmazásával is igazolja. Azok ugyanis – a realista megközelítések mellett – lehetőséget biztosítanak arra, hogy személyes oldalról, a döntéshozó szemszögéből is megvizsgálják az ok-okozati elemeket, és rávilágítsanak azon mozzanatokra, amelyeknek hosszú távú regionális és – részben – globális következményei vannak, nem utolsósorban Kubára nézve is.

Amerikai és kínai szerepek Latin-Amerikában

Miközben Peking kizárólag gazdasági együttműködőnek igyekszik mutatkozni Latin-Amerikában, addig a kínai jelenlét bővülését Washington geopolitikai célok vezérelte lépésként értelmezi. A venezuelai befolyásért folyó amerikai–kínai geostratégiai versengéssel kapcsolatos elméleti perspektívák vizsgálata a hatalmi dinamikák komplex kölcsönhatására világít rá. Kiemelt szerepet kapnak ebben a realista elméletek, amelyek szerint az államok az erőforrások és a stratégiai előnyök biztosítása érdekében versengő magatartást tanúsítanak – ahogy azt a Venezuela és a szövetségesei viszonyának a közelmúltbeli alakulása, illetve a dél-amerikai ország körül kialakult nagyhatalmi verseny részeként lezajlott közvetlen beavatkozások is alátámasztják.

USA

A latin-amerikai országok többsége 1810 és az 1830-as évek között vívta ki a Spanyol Birodalomtól való függetlenségét, és alakultak ki a nagy vonalakban a maival megegyező határaik: Venezuela például elvileg 1811-ben – bár még 1830-ig Nagy-Kolumbiához tartozott.⁷ Ez volt az az időszak, amikor a még fiatal Amerikai Egyesült Államok is kifejezte a függetlensége tiszteletben tartásának az igényét („Amerika az amerikaiaké”). Azt, hogy Európa – még Nagy-Britannia is – elfogadta ezt, leginkább az tette lehetővé, hogy az öreg kontinens országai még mind gazdasági, mind katonai tekintetben a napóleoni háborúk okozta nehézségektől szenvedtek, és a társadalmak sem támogattak volna egy újabb, nagyobb volumenű hadi vállalkozást.

Az USA az 1823-ban kinyilvánított, később széleskörűen ismertté vált, s többször is hivatkozási alapként szolgált Monroe-doktrínában fogalmazta meg azt a máig is ható biztonsági tételét, amelynek értelmében a geopolitikai érdekszférájába tartozó területeken (értsd: az amerikai kontinensen) nem tűr meg idegen, ellenséges hatalmakat, sem olyan kormányokat, amelyeket azok segítettek pozícióba.⁸ Ennek megfelelően Latin-Amerika azóta, hogy a Spanyol Birodalom elveszítette az amerikai gyarmatait,⁹ tehát majdnem kétszáz éven át az Amerikai Egyesült Államok kizárólagos érdekszférájába tartozott. A térségbeli országok azonban a kezdetek óta kritikusan figyelték Washington érdekérvényesítési igényeit. A latin-amerikai függetlenségi vezetőhöz, Simon Bolívarhoz köthető a mondás, miszerint „úgy tűnik, a sors úgy rendelte, hogy az Egyesült Államok a szabadság nevében nyomorúsággal sújtsa Amerikát.”¹⁰

Nem sokszor ugyan, de előfordult, hogy az európai hatalmak semmibe vették a Monroe-doktrínát. Erre példa a 19. század közepén Franciaország (III. Napóleon) által létrehozott Mexikói Császárság, amelynek az uralkodója a tragikus sorsú Ferdinánd Miksa osztrák főherceg lett. Bár a megalapítása egyértelműen megsértette a Monroe-doktrínát, ráadásul az Amerikai Egyesült Államok közvetlen déli szomszédságában, az amerikaiak az éppen zajló polgárháborújuk miatt nem tudták közvetlenül megakadályozni. Hamarosan azonban a köztársaságiaknak küldött fegyverszállítmányokkal elérték, hogy azok a francia erőket visszavonulásra késztessek, és Mexikó visszatérjen a korábbi és azóta is fennálló államformájához a köztársasághoz, (az ország 1824 óta viseli a hivatalos Mexikói Egyesült Államok nevet).

Utána már egészen a hidegháborúig nem volt tényleges kihívója az Amerikai Egyesült Államoknak Latin-Amerikában. Akkor azonban a Szovjetunió megpróbált egyes országokban befolyást szerezni, amire Washington, a dominóelv érvényesülésétől tartva, általában gyorsan ellenlépéseket tett. Moszkvának a térséggel kapcsolatos tervei – egyes elszigetelt, többé-kevésbé

sikeres szovjet beavatkozások kivételével (Kubában az 1960-as évek elejétől, Chilében, Nicaraguában és Peruban a '70-es években) – nem hozták meg a várt eredményt.

Míg az USA 1823 után több mint nyolcvanszor – 1898 és 1994 között 41 alkalommal – avatkozott be fegyveresen a latin-amerikai ügyeibe,¹¹ addig a hidegháború után egy meglehetősen békés időszak következett a régióban is: radikálisan visszaesett az amerikai katonai intervenciók száma. 2026-ig Washington csak egyszer indított műveletet Panamában (1989/90) és kétszer Haitin (1994 és 2004), hiszen a Szovjetunió felbomlásával a kommunista eszmék latin-amerikai terjedésének a veszélye is elhárult, így pedig megszűnt az Egyesült Államok régiós beavatkozásának a fő indoka. Washington inkább egyéb, békésebb módokon érte és éri el a stratégiai céljait a térségben: lecsökkentette a követségei és a konzuli irodái számát; a befolyásolási tevékenységeit visszafogottan, inkább puha hatalmi eszközökkel folytatta, a katonai jelenléte *de facto* megszűnt, s csak egyes államokban, főleg kábítószerezellenes céllal állomásoztatott kisebb kontingenseket ott.¹² Barack Obama elnök külügyminisztere, John Kerry a következőt nyilatkozta az amerikai kontinens népeinek: „Az a kapcsolat,... amiért keményen dolgoztunk..., arról szól, hogy minden országunk egyenrangúként tekintsen a többire. A Monroe-doktrína korszaka lejárt.”¹³

Donald Trump első elnöksége alatt azonban ismét sokszor előkerült a Monroe-doktrína¹⁴ – igaz, akkorra már látványos volt Kína latin-amerikai térnyerése is. Napjainkban viszont Washington egyértelműen geopolitikai kihívásként tekint a kínaiaknak a közép- és dél-amerikai kontinensen, illetve a Karib-tengeren való jelenlétére.¹⁵

A régióbeli nagyhatalmi versengés célja a hagyományos erőviszonyok átalakítása: míg az Amerikai Egyesült Államok igyekszik erősíteni az általános jelenlétét (a geopolitikai, geostratégiai és geoökonómiai szempontjainak megfelelően), addig Kína kihívóként jelentkezik az olyan országokban, amelyeknek a politikai beállítottsága az együttműködésnek kedvez, és ajtót nyitnak a gazdasági térhódításának.

Ahogy az a jelen írásból is ki fog derülni, Maduro 2026. január 3-án, fegyveres erőszakkal történt eltávolítása egy olyan esemény volt, amely nem állt érdekében az Amerikai Egyesült Államok kormányának, a végrehajtását inkább a venezuelai elnök hibás helyzetfelismerése váltotta ki.

Kína

Az elmúlt évtizedekben Kína szinte példátlan mértékű gazdasági növekedést ért el, s az a világ második legnagyobb gazdaságává tette. Az ország az Övezet és Út Kezdeményezése (*Belt and Road Initiative*, BRI) révén sorra

építi ki és bővíti a gazdasági kapcsolatait, különösen a fejlődő országokban. A kínai vállalkozásokat – amelyekre gyakran jellemző az infrastrukturális beruházások és az energiaforrások kiaknázása – egyrészt Kína globális pozíciójának az erősítésére, másrészt az amerikai befolyás visszaszorítására szolgáló eszközként lehet értelmezni. Míg Peking csak gazdasági partnerként pozicionálja magát Latin-Amerikában, addig Washington a kínai terjeszkedés mögött geopolitikai motivációkat lát.¹⁶

Néhány releváns tanulmány szerint azonban Kína latin-amerikai terjeszkedése – a Szovjetunióétól eltérően – egy következetes, kiszámított stratégiára épül(t).¹⁷ A realista iskola elmélete alapján Kínának mint feltörekvő államnak a sikeréhez két feltétel teljesülése szükséges: egyrészt, hogy a befolyását kiterjessze az érdekszférájába tartozó régióban (índo-csendes-óceáni térség, Tajvan, Délkelet-Ázsia); másrészt, hogy a globális egyensúlyi rendszert saját maga felé tudja elbillenteni, azaz az Amerikai Egyesült Államokat mint a legjelentősebb globális szereplőt kellően meggyengítse gazdaságilag, stratégiailag és politikailag/morálisan egyaránt.

Az utóbbi két évtizedben közel 25-szörösére (400 milliárd dollárra) nőtt a Kína és a latin-amerikai országok közötti kereskedelmi forgalom értéke, és az előrejelzések szerint ez 2040-re meg fog duplázódni.¹⁸ Ám a kínaiaknak a térségbeli jelenléte a gazdaságinál sokkal szerteágazóbb, meglehetősen összetett célt szolgál. A Kínai Népköztársaság ugyanis

„szisztematikusan építi ki [a] geopolitikai bástyáit Latin-Amerikában (is)... A kritikus infrastruktúrába történő gazdasági befektetései... sok esetben egy kényszerítő diplomácia eredménye, melyben kínai állami vállalatok testesítik meg a kommunista államhatalmat, és gyakorolnak nyomást helyi és állami kormányzatszervekre. A gazdasági kapcsolatok ellenőrzésével... Peking hatalmas nyomást tud gyakorolni az egész régióra..., fokozva a geopolitikai érdekellentétet a most felelős USA-val szemben.”¹⁹

Kínának a térségbeli közvetlen katonai jelenléte minimális. A kommunista vezetés és a hadsereg közvetetten azonban jelentős befolyást gyakorol több latin-amerikai országban is. Ebben az ottani stratégiailag kulcsfontosságú duális (értsd: civil és katonai) felhasználhatóságú infrastruktúrába történő kínai befektetések és azok ellenőrzése/működtetése komoly szerepet játszik. Az ilyen beruházások közé tartozik – a teljesség igénye nélkül – Chilében a főváros, Santiago villanyhálózatának a zöme, amely a kínai tulajdonban lévő BeiDou (Pejtou), azaz a kínai hadsereg műholdjai által ellenőrzött/irányított rendszer része.²⁰ Szintén kínai tulajdonba kerültek egyes igen értékes lítiumlelőhelyek és rézbányák. Az argentinai Neuquén megyében Kína már 2018 óta lízingeli (50 évre) a mélyűr kutatására

szolgáló patagóniai radart.²¹ Továbbá tárgyalásokat folytat több, az ország déli részén építendő kikötőkre vonatkozó jogok megszerzéséről, amelyek aztán könnyen támogathatnák a kínai haderő ottani fenntartását, sőt a katonai jelenlét kiterjesztését a Magellán-szoros, a Drake-szoros és az Antarktisz környékére.²² A perui Chancayban az ázsiai ország 3,5 milliárd dollárból kiépítette Latin-Amerika legnagyobb csendes-óceáni kikötőjét – amely az amerikaiak szerint duális hasznosításra alkalmas.²³ Sok tucát, az említettekhez hasonló kínai beruházás létezik a dél-amerikai kontinensen.

A kínaiak latin-amerikai térnyerése kapcsán Laura J. Richardson tábornok, az Egyesült Államok Déli Parancsnokságának egykori vezetője a Szenátus előtt elmondott, rendkívül részletes összefoglalójában három fő tényezőre hívta fel a figyelmet:

1. Kína tökélyre fejlesztette a gazdasági és a hadászati együttműködését, s azt egy ideje – többek között – Latin-Amerikában is „beveti”. Peking kihasználja az ottani „bizonytalan biztonsági helyzetet, valamint a régiónak a gazdasági beruházások iránti igényét, hogy befolyásra tegyen szert, és előmozdítsa a rosszindulatú céljait”.²⁴ Azaz gazdasági eszközökkel teremt a katonai műveletekre és jelenlétre lehetőséget.
2. Kína sok milliárd dollár értékben hajt végre információs manipulációs műveleteket a térségben, hogy az előző pontban említett aktivitását elfogadtassa, eszközként pedig propagandát, cenzúrát és információs nyomásgyakorlást egyaránt alkalmaz. A gazdasági jelenlétének következtében pedig a kínai hiteltől megrogyott latin-amerikai országok teljes gazdasági kiszolgáltatottságba kerülnek Peking felé, amely a törlesztés fejében halászati és bányászati jogokat kér, s azzal megfosztja a térséget a természeti értékeitől és a stratégiai ásványkincseitől.²⁵
3. Az Amerikai Egyesült Államoknak egy, a Marshall-tervhez hasonló eszközzel kellene a növekvő kínai (és orosz!) befolyásolást elhárítania.²⁶

Érdekes, hogy Kína nemcsak a hozzá ideológiailag közelebbi, baloldali/szocialista rezsimekkel (Brazília, Nicaragua, Kuba és mostanáig Venezuela) épített ki szoros kapcsolatokat, hanem az USA-szövetséges országokban is nagyon aktív: Argentínának és Chilének is már évek óta a legnagyobb kereskedelmi partnere. Hiába kezdett az elmúlt években több latin-amerikai ország is konzervatív politikába a jobboldali választási győzelem után, gazdaságuk már mélyen beleágyazódott a hatalmas ázsiai országéba.

A kínai–amerikai nagyhatalmi versengés a régió országai szemszögéből kettős hatással jár. Egyrészt a „kegyeiket kereső” nagyhatalmak nagyvonalú

infrastrukturális vagy pénzügyi befektetései, kölcsönei érezhetően növelik a jólétet a gyakran még mindig jelentős arányban szerény körülmények között élő latin-amerikai társadalmakban, s ezzel hozzájárulnak a társadalmi olló záródásához. Másrészt viszont alááshatja a szuverenitásukat, az autonómiájukat, és a gazdasági ösztönzőkkel arra kényszeríti őket, hogy még inkább az érdekérvényesítő nagyhatalom politikáját kövessék.

Ebben a folyamatban a kínai terjeszkedés agresszívnek nem nevezhető ugyan, de erőteljesnek igen, hiszen a korábbi nagyhatalmi/szuperhatalmi régiós politikával, a Szovjetunió latin-amerikai jelenlétével való összevetésben szembeötlő a különbség: Moszkva kapcsolata az érintett országokkal inkább opportunista, és az USA-ellenes hangulatra épített, mintsem egy kiszámított, következetes stratégiára, Kína azonban tudatosan Latin-Amerika gazdasági behálózására törekszik. A Szovjetunió önmegtartóztatása két pilléren nyugodott: elismerte, hogy a kontinens az Amerikai Egyesült Államok érdekszférája, és felismerte, hogy Washington képes nagyon gyorsan változásokat kikényszeríteni a térségben, így a Moszkva által befektetett idő, tőke és energia gyorsan kárba veshet.²⁷ Az elsőt, az USA „fennhatóságát” Kína – különösen a duális felhasználásra alkalmas infrastrukturális eszközei és az erős gazdasági jelenléte révén – kétségbe vonja. A másodikra Kína csak most kezd rájönni: az USA kiszorította a Panama-csatornából, s várhatóan hamarosan ez lesz a helyzet Venezuela és Kuba esetében is.

Kína, az Amerikai Egyesült Államokkal ellentétben, sosem alkalmazott katonai erőszakot a régióban. Nyíltan hirdetett gazdasági eszközök segítségével igyekszik az érdekeit érvényesíteni, és kifejezetten vigyáz arra, hogy ne lehessen erőszak alkalmazásával vádolni. Tehát Maduro elnök nem számíthatott semmilyen kínai biztonsági garanciára egy Venezuela elleni amerikai katonai beavatkozás esetére.

Venezuela – a fekete arany hazája

Az évek óta tartó gazdasági fejetlenséget 2026 januárja óta politikai instabilitás is terheli a dél-amerikai országban. 2026 harmadik napjának hajnalán egy precíziós katonai művelet részeként az Amerikai Egyesült Államok különleges egységei elfogták az elnököt, Nicolás Madurót, akit a feleségével együtt New Yorkba szállítottak. A módszer nem új keletű: maga az incidens és az előzménye is kísértetiesen hasonlít a panamai Manuel Noriega tábornok 1989 karácsonyát követő letartóztatására; a különbség csak annyi, hogy a mostani beavatkozás egy visszafogottabb katonai műveletként zajlott le.

Maduro elmozdítása stratégiai jelentőségű, ugyanis Venezuela belpolitikája mellett a nemzetközi politikára is kiterjedő hatással bír. A latin-amerikai országokat megosztotta a beavatkozás: a szocialista vezetőség

(Mexikó, Brazília, Kolumbia, Kuba) nyíltan elítélték az „amerikai intervenciót”, és azt a szuverenitás túrhetetlen megsértésének minősítették, a jobboldali kormányok (Argentína, El Salvador, Ecuador, Bolívia) viszont üdvözölték, és egy autoriter elleni, régóta esedékes igazságszolgáltatásként értékelték Maduro eltávolítását. Az egyes országok külpolitikai álláspontjának az alapja nem is magának az elnöknek az elrablása, hanem az a tény, hogy az USA bizonyítottan képes és hajlandó is átalakítani a nyugati félteke *status quo*-ját.²⁸

A venezuelai beavatkozáshoz vezető folyamat a tükörképe volt annak a globális hatalmi és befolyásolási játszmának, amelyben a feltörekvő Kína egyre növekvő befolyása megkérdőjelezi a még szuperhatalmi státuszban lévő, de már gyengülő Egyesült Államok dominanciáját.

Pekingnek és Washingtonnak a venezuelai ügyekben való szerepvállalása egy szélesebb körű befolyásért folyó küzdelmet tükröz, amelyben a gazdasági, a politikai és a katonai stratégiák összefonódnak, és külső nyomás gyakorlásával alakítják az ország jövőjét. Venezuela geopolitikai súlya nem lehet alábecsülni: kulcsfontosságú olajszállítóként, ideológiai küzdelmek színtereként és regionálisan is meghatározó országgként vonzó célponttá vált mind a kínai, mind az amerikai külpolitikában.

A gazdag természeti erőforrásai – elsősorban a kőolaj – egykor reményt és lehetőséget jelentettek a dél-amerikai ország számára. A 2010-es években azonban Hugo Chávez államosítási politikája központi ellenőrzés alá vonta valamennyit, ami hatékonysági problémákhoz és pénzügyi egyensúlyhiányokhoz vezetett. Ráadásul mindez az évek során újra és újra társadalmi megosztottságot és politikai konfrontációt generált, ami egyre növelte Venezuela gazdasági és politikai instabilitását.²⁹

A Venezuelában folyó nagyhatalmi versenyre fókuszáló kutatások kiemelik az olajnak mint befolyásoló tényezőnek a szerepét, és arra mutatnak rá, hogy Kína és az Amerikai Egyesült Államok miként használja fel az ország erőforrásait a saját geopolitikai céljaik előmozdítására. Többek azt vizsgálták, hogy a két fél érdekei szempontjából a kőolajkészletek feletti ellenőrzés hogyan válik meghatározó tényezővé.³⁰

A globális Övezet és Út Kezdeményezés – a többi latin-amerikai országhoz hasonlóan – Venezuela esetén is kulcsfontosságú szerepet játszott a gazdasági kapcsolatok kiépítésében: Kína az energetikai fejlesztések terén jelent meg potenciális partnerként. Ez kedvező volt a caracasi rezsim számára, hiszen az ország olajkitermelése akkorra már egyszerre szembesült mind a chavista államosításból eredő kihívásokkal, mind pedig az Amerikai Egyesült Államok jelentette korlátokkal. Kína megjelenését követően viszont az USA növelte a Venezuelát sújtó szankciókat, és az ország teljes elszigetelését és a kínai befolyás ellensúlyozását célzó diplomáciai lépéseket tett.

Mindez jól illusztrálja a két nagyhatalom rivalizálására jellemző bonyolult, egymásnak ellentmondó dinamikát. Washington eszköztárába könnyen belefért a szankciók alkalmazása, hiszen azokra történelmi távlatokban is gyakran támaszkodott – például Kubával szemben is. A szankciók politikai következményeit (vagy a remélttel ellenkező hatásukat) már sokan vizsgálták, amelyekből kiderült, hogy a venezuelai vezetés aláásására irányuló amerikai lépések például éppen Caracasnak a Kínához fűződő kapcsolatait erősítették meg.³¹

Bár Washington a „legnagyobb nyomás” politikája³² alapján a szankciókban látta annak a lehetőségét, hogy Caracast eltántorítsa a már egy évtizede képviselt politikájától, más hatalmak azonban kereskedelmi és katonai támogatásokkal sikeresen ellensúlyozták a törekvéseit. Kína és Oroszország mellett Irán is úgy vélte, hogy a venezuelai rezsim segítségével teret hódíthat az Amerikai Egyesült Államok érdekszféráján belül, és a befolyása révén régiós bátyák kiépítésére tehet kísérletet. Teherán és Moszkva ellen is amerikai szankció van érvényben, ami arra készítette őket, hogy Venezuelával együtt továbbra is kitartsanak Washingtonnal szemben.³³

Peking számára az energiabiztonság megteremtését az jelenti, ha kormányközi megállapodások, valamint külföldi olajmezőkben való részeselek szerzése révén biztosítani tudja az ország ellátását.³⁴ Ezt a lehetőséget találta meg Venezuelában is. Hugo Cháveznek pedig két oka is volt arra, hogy Kína felé kormányozza a venezuelai olajipart. Az egyik, hogy megtörje annak az amerikai piactól való – majdnem kizárólagos – függését,³⁵ a másik, hogy az ideológiailag közelebb álló Kínai Kommunista Párttól politikai és esetleges biztonságpolitikai garanciákat remélt. Venezuela a chavista külpolitikai dinamika következtében a 2010-es évekre egyértelműen Kína és Oroszország oldalára állt.³⁶ Chávez halála után Nicolás Maduro is az elődje politikáját folytatta. Kína viszont a két ország közötti kapcsolatot arra használta fel, hogy az olaj-infrastruktúra létrehozása mellett – a saját érdekei szem előtt tartásával – egy teljes stratégiai partnerséget alakított ki, s azt az olajszektorba történt befektetések mellett banki kölcsönökkel és technológiaátadással – köztük jelentős hadiiparival – is megerősített. Latin-Amerikán belül Venezuelában a legmagasabb a kínai banki kölcsön mértéke: mára meghaladja a 10 milliárd dollárt. Ehhez jön az a még legalább 60 milliárd dollár, amit az ázsiai ország a későbbi olaj fedezetére bocsátott Caracas rendelkezésére az elmúlt tíz évben.³⁷ A nyugati hatalmak, de elsősorban az Amerikai Egyesült Államok szerint Kína általában elkötelezett az autoriter kormányzás és az állami irányítású fejlesztések iránt, így Venezuelában is azt támogatja. A gazdasági „segítség” részeként egyes kínai vállalatok megfelelő technológiát biztosítottak a hatékonyabb megfigyelési rendszerek kiépítéséhez, s azokat a Maduro-kormány a politikai ellenzéke megfigyelésére és felszámolására használta fel.³⁸

Oroszországot – a strukturális realizmus elveinek megfelelően – főként geopolitikai szempontok vezérlik, és az erőviszonyok alapján dönt Venezuela kapcsán. Az orosz jelenlét stratégiai jelzésként szolgál az USA felé, hogy emlékeztesse: a nagyhatalmi versengés nem korlátozódik az Amerikától távoli területekre.³⁹ Az oroszokat két terület érdekli Venezuelában: az olaj és a fegyver. Az elsők az orosz olajipari vállalatok kőolaj- és ásványierőforrás-kutatási projektekben vesznek részt, ám meglehetősen sikertelenül.⁴⁰ A másodikon viszont nagyobb eredménnyel, hiszen a Maduro-rezsim az orosz fegyverek és fegyverrendszerek egyik fő vásárlójává vált.⁴¹ Oroszország két stratégiai célja azonban túlmutat a kereskedelmi lehetőségeken: az egyik ugyanis a nyugati demokráciák destabilizálása, a másik pedig a nyugati féltekén található legnagyobb olajkészletek feletti befolyás megszerzése.⁴² De Moszkva számára azért is fontos a venezuelai kapcsolat, mert annak (és más oroszbarát – pl. afrikai – rezsimeknek) a segítségével a Kreml képes az ENSZ-szervezetek szavazási eljárásait befolyásolni – például Oroszország Ukrajnával szembeni álláspontjának a támogatásával –, és így Moszkva nem csupán regionális, hanem globális hatalomként jelenhet meg. Az Amerikai Egyesült Államok január 3-i fellépése, Maduro elmozdítása azonban ennek az oroszokra kedvező helyzetnek véget vethet, és Moszkva hamarosan búcsút mondhat Venezuelának mint a nyugati féltekén levő hasznos hírszerzési és titkos műveleti állomásának. Kiemelendő, hogy Oroszország sem rendelkezik/rendelkezett releváns katonai erővel a térségben. Bár az Ukrajnában zajló háború miatt Trumpot sokan vádolják azzal, hogy közel áll Vlagyimir Putyinhoz, a valóság azonban mást mutat: az amerikaiak sakkjátszmába illő precizitással szedik le az orosz bábukat, szűkítik Moszkva globális jelenlétét – Szíriában, a Kaukázusban, Venezuelában, Iránban és talán hamarosan Kubában.

Mialatt a Maduro-rezsim a kínai gazdasági támogatást élvezte, nem vett tudomást arról, hogy Kína nem csupán Venezuelában, de egész Latin-Amerikában ugrásszerűen növelte a gazdasági, és általában a geopolitikai jelenlétét. Ehhez párosult még az oroszok és az irániak venezuelai aktivitása is, ami az Amerikai Egyesült Államok részéről egyre nagyobb figyelmet váltott ki, ezért igyekezett bizonyos külpolitikai lépésekkel csökkenteni Peking és a szövetségesei térségbeli hatalmát. Hamarosan már a nemzetbiztonság szemszögéből szemlélte a helyzetet, és Kína növekvő befolyását gyakran az Amerika-ellenességgel hozta összefüggésbe.⁴³

A venezuelai befolyásért folyó geostratégiai versengés vizsgálata során olyan fontos témák kerülnek az előtérbe, amelyek a nemzetközi kapcsolatok összetett kölcsönhatásaira világítanak rá: ideológiai különbségek, stratégiai szintű biztonságpolitikai kihívások, nemzetközi droggereskedelem, de akár az erőforrás-függőség is.⁴⁴ A legtöbb tanulmány szerint azonban mind

Kínát, mind az USA-t a latin-amerikai ország hatalmas kőolajkészletei motiválják, amelyek a globális energetikai átállás közepette kulcsfontosságúvá váltak.⁴⁵ Ennek a különös jelentőségét később, a Játékelmélet fejezetben, Maduro elnök döntéshozatalának az elemzése során ismerteti a jelen írás.

Elméleti megközelítés

A tanulmány eddig azokat a történelmi és aktuálpolitikai folyamatokat igyekezett bemutatni, amelyek különböző perspektívából jellemzik a Venezuela kapcsán folyó nagyhatalmi párharcot, illetve felvázolta azt a helyzetet, amely Maduro elnök 2026. január 3-ai amerikai elmozdítását megelőzte. A továbbiakban elméleti megközelítés alkalmazásával kíván magyarázatot adni magára az eseményre, bemutatja a döntések mögötti motivációkat és a döntéshozás folyamatát. E célból a tanulmány a játékelméltre és a Jervis-féle „észlelés – félreértelmezés” (*perception–misperception*)⁴⁶ elméletre támaszkodik.

A nemzetközi kapcsolatok elméletét (*theory of international relations*) alkotó keretek – mint például a realista, a liberális és a konstruktivista szemléletmód – folyamatosan formálják a párbeszédet, és adnak alapot a tudományos megközelítésekhez, elemzésekhez. Habár ezek az iskolák körültekintően megmagyarázzák az adott államok érdekeit és viselkedését, azonban befolyásolják azok külpolitikájának az értelmezését is, tehát a meghatározásukra is hatással vannak. Sőt, eltérően ítélik meg a nemzetközi konfliktusok kimenetelét is. Olyan tudósok munkái alapján, mint Kenneth Waltz vagy John Mearsheimer, Rafal Wordliczek realista álláspontja az, hogy az Egyesült Államok és Venezuela szerepét a stratégiai érdekek határozzák meg,⁴⁷ miközben a konstruktivisták, például Andres Canizalez az identitás és a diskurzus jelentőségét emeli ki a venezuelai állami és államközi intézkedések alakításában.⁴⁸ A nemzetközi kapcsolatokat elemző iskolák közötti különbségek jelentősek – még akkor is, ha sok átfedés található közöttük. Ennek az írásnak nem azoknak a feltárása a célja, hanem az, hogy a megfelelő elmélet alkalmazásával – amely akkor jó, ha visszafogott és egyszerű – magyarázatot adjon a vizsgált hatalmak viselkedésére.

Azonban felmerülhet a kérdés, hogy az elmélet mindig alátámasztja-e a tapasztalatot, illetve a gyakorlat a teóriát. Robert O. Keohane szerint a nemzetközi kapcsolatok elméletének az alkalmazása azért hasznos, mert gyakran pontosabb eredményekre következtethetünk, „mint a kor előítéleteinek a vak követésével”.⁴⁹ Azonban ő is úgy véli, hogy szükség van a szkepticizmusra – azaz a kritikai elemzés annál fontosabb, minél komolyabban vesszük egyes iskolák tanait.

Tekintettel mindezekre, a tanulmány a neorealista (és részben neoklasszikus realista) nézőpontból vizsgálja a venezuelai és az ország kapcsán folytatott nagyhatalmi politika által gerjesztett történéseket. Ez az a megközelítés az, amely talán a legjobban leírja az olyan eseményeket, amelyekben a hatalmi politika, a kockázatos biztonsági versengés és az anarchia dominál, s az állam fennmaradása a legfontosabb kérdés, a nemzetközi együttműködés pedig gyenge.

Továbbá, mivel a felsorolt elméletekben az emberi tényezők nem játszanak szerepet, ezen elemzés során azok – Keohane tanácsának megfelelően – külön hangsúlyt kapnak. Hiszen a vizsgált helyzetben érintett négy ország (Amerikai Egyesült Államok, Kína, Venezuela és Kuba) közül kettőben az állam egyetlen személlyel (Venezuela: Maduro; Kuba: Raúl Castro), egy pedig egy rendkívül szűk körrel (Kína: Hszi Csin-ping és a Kínai Kommunista Párt Központi Bizottsága) azonosítható. Egy olyan rendszerben, ahol a XIV. Lajosnak tulajdonított állítás, „Az állam én vagyok” (*„L'État, c'est moi”*) ténylegesen megvalósul, egy komoly elemzés során a humán faktor kardinális kérdéssé válik. Ezt támasztja alá Anders Wivel is, aki elismeri ugyan a rendszeren belüli strukturális erőket, azonban arra hívja fel a figyelmet, hogy a külpolitikát emberek alakítják, akik számos kognitív, érzelmi és kulturális körülménynek vannak kitéve.⁵⁰ Mindezek figyelembevételével folyamodik a jelen értekezés a strukturális és a neoklasszikus realista megközelítéshez, és egészíti ki azt a játékelmélettel és az emberi hibalehetőség számításba vételével is.

Waltz strukturális realizmusa szerint a nemzetközi szerkezetben három fő összetevő érvényesül, amelyek közül az első kettő állandó. A waltzi megközelítésben a nemzetközi rendszer:

- anarchikus, nem hierarchikus, nem létezik világkormány;
- hasonló feladatú egységek (államok) interakciójából tevődik össze, amelyek olyan tartós háttérjellemzőkkel rendelkeznek, amelyek alapvetően határozzák meg azt, amit „nemzetközi politikának” nevezünk;
- a benne szereplő államok képességeinek az eloszlása, amely rendszerenként és az idő múlásával is változik. Mivel ez az elem – a hatalom eloszlása – egy változó tényező, különös jelentőséget kap az elméletben. További fontos kitétel, hogy a legjelentősebb képességekkel a legerősebb szereplők rendelkeznek.⁵¹ A szerkezetet ebből következően nem az azok keretein belül működő összes szereplő határozza meg, hanem csak a legfontosabbak.⁵² Lényeges még, hogy bár az államok független szereplők – ahogy a realista megközelítés is érvel –, egy adott konfliktusban hozott döntéseik már egymástól függenek, legalábbis a következmények tekintetében.⁵³

E három fő összetevő mellé illeszthető még a már említett emberi faktor is, amely – mint majd látjuk – Venezuela esetében különösen meghatározó.

A játékelmélet

Az államok stratégiai kapcsolataival foglalkozó kérdések legközvetlenebb és legszisztematikusabb megközelítése a játékelméleten keresztül történhet, ugyanis az segít tisztázni a nemzetközi együttműködés vagy konfliktus néhány alapvető jellemzőjét.⁵⁴

A játékelmélet a hidegháború hajnalán született, a matematika és a stratégiai külpolitika összekötésével. A kezdeti, nukleáris tematikájú modellekből idővel elfordult a komplexebb „alkudozási” játékok felé annak érdekében, hogy alkalmas legyen az államok közötti döntéshozatali folyamatok elemzésére, illetve megvilágíthasson olyan területeket, mint a szövetségek kialakítása, a biztonságpolitikai tárgyalások folyamata vagy a konfliktusok kitörése. Amennyiben egy tanulmány a játékelméletre hagyatkozik, el kell fogadnia azokat a kritériumokat, amelyeknek szükségesek ahhoz, hogy értelmezhető, behatárolt rendszerben történjen az elemzés. A „játékoknak” tehát általános érvényű alapszabályai vannak. Ezek a következők:

- a racionalitás mint összesített következmény;
- a szubjektív hasznosság maximalizálása;
- a játék menete mindig jól meghatározható végállapotot – győzelem, vereség vagy döntetlen – eredményez.⁵⁵

Amennyiben a vizsgálni kívánt államközi kapcsolatok egyértelműek, a játékelmélet magyarázatot adhat az érintett országok magatartására, az ok-okozati tényezőkre, a lehetséges hatásokra és az azok következtében lehetséges konfliktusok jövőbeli alakulásának az előrejelzése is.

„Gyáva nyúl” játék

A konfliktushelyzetek egyik alapformáját a „gyáva nyúl” játékelmélettel (*Chicken game*) lehet a legjobban szimulálni. Az 1950-es években a tinédzserek körében népszerű autóversenyek során két autó hajtott egymás felé, és amelyik sofőr elsőként tért ki az útból, azt „gyáva nyúlnak” bélyegezték, és a másik lett a nyertes. Ha egyikük sem tért ki, mindketten meghaltak. Az elmélet lényegében olyan helyzetet tükröz, amelyben a két fél tevékenysége katasztrófába torkollhat. Olyan eseteket lehet vele elemezni, amikor az országok a konfliktus során akár súlyos károkat is okozhatnak egymásnak. A „gyáva nyúl” játékelméletből egyértelművé válik, hogy az önértékek rövidlátó követése katasztrófális következményekkel járhat, így meghatározó szerepet játszik benne a legrosszabb kimeneteltől való félelem, amire maga

az elnevezés is utal. Ugyanakkor mindkét fél pozitívan is kijöhet a helyzetből, amennyiben egy együttműködés jön létre köztük.⁵⁶ Az amerikai és a venezuelai vezetés magatartása jól demonstrálható ezzel a játékelmélettel.

A realista elmélet (és annak változatai) szerint a legrosszabb kimenetel az, ha az állam akár a szuverenitása, akár a területi integritása elvesztése miatt nem tudja biztosítani a fő célját, a túlélését. Annak garantálását az államok többféleképpen érik el, de alapjában véve anyagi (katonai, gazdasági, technológiai stb.) erőforrások felhalmozásával és fenntartásával. Ez csak akkor lehetséges, amikor vagy teljesül a hatalmi erőviszonyok egyensúlya, vagy az adott ország maga a hegemon erő.⁵⁷ Venezuela viszont a vizsgált helyzetben egyáltalán nem tekinthető hegemónnak, hiszen a relatív erő/hatalom mindig felülírja az abszolútot. Lehet Venezuela a Karib-tenger térségének a domináns ereje, de amint Kína és/vagy az Amerikai Egyesült Államok belép az egyenletbe, a helyzete megváltozik, és hozzájuk képest egy kis és gyenge szereplőről beszélünk. Sőt, ebben a viszonylatban gyenge hatalomnak is tekinthető, hiszen az aszimmetrikus amerikai–venezuelai „tengely” gyengébb felén helyezkedik el, és önállóan nem képes megváltoztatni a kapcsolat jellegét.⁵⁸ Mivel a hatalmi konfigurációt nem tudja megváltoztatni, egy ellenséges szituációban olyan szövetségest kell keresnie, amely a hatalmi egyensúlyt befolyásolni tudja. Ez azonban a jelen geopolitikai környezetben nem képzelhető el – azaz a hegemónnak, az Amerikai Egyesült Államoknak a Venezuelát érintő politikáját egyetlen hatalom sem tudná hatékonyan ellensúlyozni, ahogy azt feljebb e tanulmány kimutatta Kína és Oroszország esetében is. Amennyiben ezt elfogadjuk, felmerül a kérdés, hogy Maduro miért nem úgy reagált Washington kihívására, hogy biztosíthassa az országa szuverenitását és saját túlélését. Egyáltalán, szükséges volt-e Maduro elmozdítása?

Washington és Caracas között Trump 2025-ös beiktatása óta eszkalálódott a diplomáciai konfliktus. Az USA szemében Venezuela régóta szálka volt, és a két ország már Chávez első elnöksége idején elhidegült egymástól, aminek ideológiai és gazdasági okai egyaránt voltak. A két fél ellentéte fokozódott, és a latin-amerikai ország egyre inkább egy olyan nemzetközi politikai/stratégiai szövetségi rendszer felé tolódott el, amelynek a főszereplőit az Amerikai Egyesült Államok ellenfeleiként lehet jellemezni. A 2026. január 3-i katonai beavatkozás beleillett a Trump-adminisztráció új Nemzeti Biztonsági Stratégiájába, amely a Monroe-doktrína továbbfejlesztésére alapozza az USA dominanciáját az amerikai kontinensen. Az erő alkalmazása mögötti okok változatosak lehetnek:

- a kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatos – érthető – washingtoni aggályok (bár akkor Kolumbia, Bolívia és Peru is szóba jöhetne; igaz, ott az államvezetés nem játszik közvetlen szerepet a drogkereskedelemben);

- a nyersanyagkincsekben (elsősorban olajban) gazdag ország bekapcsolása az amerikai iparba, ami mindenképpen kedvező a Trump-kormányzat számára;
- Kína, Oroszország és Irán regionális bástyájának a szétverése globálisan gyengíti azokat, míg erősíti az amerikai érdekszférát;
- Venezuela demokratikus pályára állítása a régiót is stabilizálja, pozitív irányba mozdíthatja el az említett térségbeli országokat is.

Elméletileg mindegyik indokot jelenthetett volna Washington számára, de a támadás oka valószínűleg egyszerűbb: Maduro rosszul mérte fel Trump szándékait, és a reakciója nem felelt meg a washingtoni elvárásoknak.

A „gyáva nyúl” játékelméletnek megfelelően egymással szembe robogó járművek – azaz államok – a jelen esetben azonban a méretükben is eltérőek. Egy „frontális karambol” során sokkal több veszténivalója van Venezuelának, mint az Amerikai Egyesült Államoknak. Míg az ütközés rá nézve akár egzisztenciális válságot is jelenthet, addig az USA-t előreláthatólag csak némi kár érheti, ám azt meghaladhatja a konfliktusból származó előnyök értéke.

Habár Maduro venezuelai pozíciója, illetve hatalma nem számított egyedinek vagy kirívónak a globális színpadon, már csak kevés olyan diktatúra van a világon (pl. Oroszország, Észak-Korea), amelynek a vezetője kezében olyan mértékű hatalom koncentrálódik, mint amilyen az övé volt. Mivel Venezuela egy autokratikus rendszer, az országot érő válság automatikusan a vezetőt is közvetlenül érinti. A neorealista szemlélet szerint az anarchikus rendszerben egy külső kihívás esetén az adott ország elsődleges célja mindig a túlélés, így az a diktatúrákban a vezető – mint egyén – szintjén is megjelenik: a magát az állammal azonosító diktátor a saját hatalmáért is küzd, mert a nélkül végérvényesen elbukik (lásd: Szaddám Huszein: Irak, 2006; Moammer Kadhafi: Líbia, 2011).

A Maduro-adminisztrációt a múltban többször is felszólította Washington, hogy működjön együtt vele: az elnök január 3-i elrablását pedig csak azt követően hajtották végre, hogy a Fehér Ház az előző hónapok során egy karib-tengeri flottilla fokozatos létrehozásával akart katonai nyomást gyakorolni rá.⁵⁹ De mi célból is pontosan?

E tanulmány szerzője úgy gondolja, hogy a fő ok a venezuelai nyersanyagok – az arany, a ritkaföldfémek és az országhoz tartozó vizek alatt található, valószínűleg a világ legnagyobb olajkészlete – feletti ellenőrzés, illetve az USA részéről az olajkitermeléshez való visszatérés igénye volt. Ezt a véleményt a következők támasztják alá:

- 2025 decemberétől az amerikaiak gyakorlatilag blokád alá vették a venezuelai olajat szállító hajókat, idén januárban Izland(!) közelében még egy orosz zászló alatt hajózó tankert is elfogtak.

- Maduro letartóztatása után néhány nappal Trump bejelentette, hogy Caracas és Washington között egy 2 milliárd dollár értékű nyersolajexportról szóló egyezmény született.⁶⁰
- Chávez alatt Venezuelában legalább fél tucat külföldi kézben levő vagyont államosítottak, amelyek összértéke több tízmilliárd dollárban mérhető. A BP, a ConocoPhillips, az ENI, az ExxonMobil, a Repsol, a Shell és a Chevron egyaránt sok-sok milliárdot bukott (bár az utóbbi egy közös vállalkozás révén ennek ellenére az országban maradt), s a pénzt azóta próbálják jogi úton visszaszerezni. Az amerikai vállalatok már egy évtizede nyomást gyakorolnak a Fehér Háza ez ügyben.⁶¹
- A ritkaföldfémek kapcsán Kínával fennálló feszültségek rávilágítottak azok hatalmas jelentőségére. Az Amerikai Egyesült Államoknak szüksége van rájuk a csúcstechnológiai gyártáshoz, beleértve a fegyvereket és a védelmi rendszereket is. Kína kiszorítása e nyersanyagpiacokról, csak hab a tortán.⁶²
- A térség és a világ legnagyobb olajkészletével rendelkező ország ellenőrzése létfontosságú az Amerikai Egyesült Államok számára ahhoz, hogy ellensúlyozni tudja a feltörekvő Kínát, és biztosítsa a saját dominanciáját a nyugati féltekén.⁶³
- Maduro elmozdítása után hamarosan elindult az amerikai olajkitermelés: több mező is megnyílt az olajvállalatok előtt, s azokra odahaza szabadon licitálhatnak.
- A Kubába irányuló olajszállítmányokat pedig felfüggesztették.

A Trump-adminisztráció állítása szerint az Amerikai Egyesült Államok a kábítószer-kereskedelem formájában megvalósuló venezuelai támadás áldozata lett,⁶⁴ és abban a Maduro-rezsim közvetlenül részt vett. Habár a hivatalos *casus belli* a droggereskedelem megállítása volt, valójában annak a felszámolására nem történtek komoly lépések az ország vezetőjének az elmozdítása óta sem. Az ország amúgy sem játszott kiemelkedő szerepet a nemzetközi illegális narkotikumkereskedelem terén, ugyanis Bolívia, Peru, Kolumbia, Mexikó és Kína a fő beszállítója az észak-amerikai drogpiacon, Venezuelán keresztül csak korlátozott mennyiség jutott be. Ez tehát nem lehet az amerikai katonai erőszak alkalmazásának a valós oka.

Demokratikus változások a diktátor elmozdítása után sem következtek be Venezuelában – sem hazai, sem washingtoni kezdeményezésre. Hiába volt meg kezdetben annak a reménye, hogy esetleg az ellenzéki politikus, a Nobel-díjas María Corina Machado vezetésével demokratikus folyamatok indulhatnak el, Washington megelégedett Maduro helyettesének, Delcy Rodrígueznek az előléptetésével, sőt azt *de facto* legalizálta is a vele folytatott tárgyalások sorozatával – mindaddig, amíg Rodríguez biztosítja a venezuelai olajkészletekhez való amerikai hozzáférést.⁶⁵

Mindez azt mutatja, hogy a Trump-adminisztráció erőszakkal avatkozott be Venezuela politikai rendszerébe, és ennek az oka, hogy ellenőrzést akart szerezni az ország természeti erőforrásai felett. A célja tehát az olajtartalékok ellenőrzése és a piacoknak az amerikai olajvállalatok előtt való megnyitása volt, nem pedig az illegális drogkereskedelem felszámolása vagy a demokratikus intézmények visszaállítása.⁶⁶

Maduro viszont rosszul mérte fel mind az amerikai szándékokat, mind pedig a szövetségeseitől remélt védelmet. Keith B. Payne már 1996-ban levezette, hogy a nemzetközi térben gyakran előfordul, hogy az ellenfelek viselkedése nem felel meg az elvárásainknak, mégpedig nem feltétlenül azért, mert az irracionális lenne, hanem mert nem értjük meg – különösen a helyzettel összefüggő egyéni céljaikat, elszántságukat és elkötelezettségüket. Ezért lepődünk meg, amikor a viselkedésük számunkra „ésszerűtlennek” tűnik, eltér a várttól.⁶⁷

Trump kommunikációja január 3-át megelőzően hónapokon keresztül Venezuela illegális drogkereskedelmére fókuszált: a kábítószer szállító motorcsónakok megsemmisítése és a karib-tengeri amerikai flottilla felépítése azt sugallta, hogy Washington a már korábban meghirdetett kábítószer-ellenes akciója miatt van jelen a térségben. Maduro nem érthette, hogy az amerikai haditengerészet miért semmisít meg fél tucat motorcsónakot, miközben az általuk szállított kábítószer mennyiségének a sokszorosa haladt át érintetlenül más útvonalakon (nem Venezuelán keresztül) az Egyesült Államokba. Az amerikai akció Maduro szemszögéből – Payne szavával – ésszerűtlennek tűnt. Nagy valószínűséggel Caracas hírszerzése is gyenge volt, annak ellenére, hogy orosz, kínai és kubai ügynökök támogatását is élvezte. Maduro pedig biztonságban érezhette magát, részint a szövetségesei jelenléte, részint a viszonylag jól kiképzett hadserege és a kubai testőrsége miatt is. Oroszország néhány hónappal az amerikai fegyveres akció előtt szállított újabb légvédelmi fegyvereket Caracasba,⁶⁸ és dokumentumok bizonyítják, hogy a venezuelai vezető Oroszországon kívül Kínától és Irántól is kért rakétákat és drónokat.⁶⁹ Sőt, a régóta tartó kínai és orosz politikai és pénzügyi támogatás korlátozta az Amerikai Egyesült Államokat abban, hogy a rezsimet tárgyalásokra ösztönözze.⁷⁰ Ezek voltak azok a feltételezések vagy inkább félreértelmezések, amelyek Maduro bukásához vezettek.

Madurót a hadseregén kívül orosz és kínai hírszerzők és fegyveresek védték, valamint egy kubai elit testőrség. Így bízott abban, hogy a szövetségesei megvédik egy esetleges amerikai beavatkozás esetén. A támogatásuk azonban nem bizonyult megfelelőnek. Sem Kína, sem pedig Oroszország nem rendelkezett a térségben elegendő fegyveres erővel, bár elképzelhető, hogy ennek ellenére félrevezető ígéretekkel tettek a venezuelai diktátornak. Ez azért is elképzelhető, mert miután Kuba kapcsán Trump elnök kijelentette, hogy „bármit megtehetek vele”,⁷¹ Moszkva válaszul „minden lehetséges

segítséget” megígért Havannának.⁷² Ma, a január 3-án történtek után és az oroszoknak az amerikai kontinens partjai közelében rendelkezésre álló lehetőségei ismeretében ez csak alaptalan, üres lózungnak hangzik.

Érdemes Venezuela és az Amerikai Egyesült Államok kommunikációját Robert Jervis tézisei alapján megvizsgálni.

Először is, Jervis szerint az érintett felek félreértik a nézeteltérések okait. Hevesen vitatkoznak bizonyos információkról (mint a drogkereskedelem vádjának a meg- vagy meg nem alapozottsága), miközben valójában az eltérő (ideológiai és politikai) meggyőződések okozzák a megosztottságukat, és láttatják velük másképp az információkat. Sok idő és erőfeszítés vész kárba, mivel a résztvevők nem a vitáik tágabb okaira (a geostratégiaira, a nyersanyagkincsek iránti igényre) koncentrálnak.

Másodszor, de az elsővel összefüggésben, mindkét fél úgy gondolja, hogy a másik nemcsak téved, hanem a tette észszerűtlen is (lásd Madurónak a drogkereskedelem vádjával kapcsolatos értetlenségét), mert az általa vizsgált konkrét információk egyértelműen ellentmondanak a másikéinak.⁷³ Tovább rontja a tisztánlátást, ha az egyik fél kommunikációja kétértelmű. Jervis már korábban felismerte Trump elnöknek az erre való hajlamát, hiszen a 2017-es könyvében konkrétan ezt írta vele kapcsolatban: „Donald Trump [ugyanarról a konkrétumról] több alkalommal más-hogy nyilatkozott..., és mások másképp értelmezték a dolgot.”⁷⁴ Maduro tehát nem volt könnyű helyzetben: az ellenfele triviálisnak tűnő vádjára – a drogkereskedelemre – nem reagált. De nem ajánlotta fel azokat a lehetőségeket sem, amelyekben Trump érdekelt lett volna: az olajhoz való hozzáférést és a kínai/orosz befolyásolás megszüntetését. Természetesen ezt nem is tehette meg, hiszen szinte biztosan a bukásához vezetett volna, ugyanis egy ilyen éles fordulat az évtizedes retorikájával és a chavista bolívari nézetekkel ment volna teljesen szembe, amit sem a hadsereg, sem a hozzá közel állók nem néztek volna tétlenül.

Harmadszor, ha nem ismerjük fel a már létező meggyőződéseink hatását, az oda vezet, hogy azok még inkább megerősödnek bennünk, mert az új információkat kevésbé kétértelműnek látjuk, mint amilyenek valójában, és azt gondoljuk, hogy azok további igazolásai a feltételezésünknek.⁷⁵

Nagy valószínűség szerint, hogy ha nem is teljesen egyedül, de a szűk környezete segítségével Maduro képes volt az akaratát egész Venezuelára ráerőszakolni, az országot kemény kézzel irányítani, azaz teljhatalmú vezetőként azonosítható. Ezt azért fontos leszögezni, mert egy döntési mechanizmus értékelésekor a döntéshozók száma meghatározó lehet: minél inkább egy személy körül koncentrálódnak a fontos külpolitikai döntések, annál egyszerűbben elemezhetők a folyamatok, hiszen a humán faktort nem több személyre vonatkozóan kell figyelembe venni. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy Madurót a döntései meghozatalakor nem befolyásolta

egy szűk csoport, de alapvetően ő maga véglegesítette azokat. Ezért továbbra is egyszemélyes vezetőként tekintünk rá, és így a csoportgondolkodásnak mint befolyásoló, félrevezető tényezőnek az elemzését mellőzi a jelen tanulmány.⁷⁶

A kommunikáció két személyre szűkítésével kiderül, hogy Maduro látványosan ellenállt Trump figyelmeztetéseinek, pedig azok között konkrét verbális fenyegetések is elhangzottak az amerikai elnök részéről: „Maduro napjai meg vannak számlálva”,⁷⁷ a venezuelai elnök „nem b...kodhat az Egyesült Államokkal”.⁷⁸ Ha sejtette volna, hogy mi lesz a vég, vajon hajlott volna az együttműködésre? Ahogy arról a jervisi téziseknek a konkrét helyzetre alkalmazásából kiderült, egy Trumpgal való együttműködés belpolitikai okokból végzetes lehetett volna. Ennek az állításnak viszont ellentmond Maduro utódjának a politikája, aki bár igyekszik fenntartani a chavista rendszeren belüliség látszatát, *de facto* behódolt az amerikai elnöknek: megnyitotta az olajmezőket, és közvetetten az összes szövetséges országot (Kínát, Oroszországot, Iránt és Kubát) is rendkívül kényelmetlen helyzetbe hozta. Ennek ellenére hatalmon van. Túlélte. Mert egy autokratikus rendszerben az állam és a diktátor egy és ugyanaz; és ha az általa tett engedményekért cserébe a kihívó hegemon hallgatólagos támogatását is élvezzi, akkor nemcsak túlélte, de nyert is. Egyelőre.

Továbbá – tekintettel Robert Axelrod and Robert O. Keohane érvelésére – minél nagyobb súllyal veszik figyelembe az államok (és a vezetőik) a jelenlegihez képest elérhető jövőbeli hasznot/előnyt, annál kisebb ösztönzést éreznek arra, hogy ne működjenek együtt a másik féllel, mivel az valószínűleg másnap megtorlást fog alkalmazni.⁷⁹ Ezt a lehetőséget nem mérte fel Maduro.

Természetesen a Jervis-féle észlelés/félreértelmezés nem az egyetlen meghatározó faktor: a döntéshozatal során a csoportgondolkodásból eredő kihívásoktól kezdve az információáramláson át a döntéshozó kognitív képességéig végeláthatatlan a befolyásolási tényezők száma. Jervis elméletének az alkalmazása azért hasznos, mert túllép a három fő nemzetközi kapcsolatok iskola által tökéletesnek tartott, az állami szinten megrekedő racionalitás feltételezésén, és megmagyarázza, hogy az egyén kognitív és pszichológiai tényezői, valamint a történelmi párhuzamok hibás megvonása hogyan vezetnek véletlen eszkalációkhoz, biztonsági dilemmákhoz és egyébként elkerülhető konfliktusokhoz. Ahogy ezt a venezuelai volt vezető esete szemlélteti: Maduro a szorult helyzetében nemcsak az Amerikai Egyesült Államokkal viaskodott, de a szövetségeseivel is, azonban az utódja cselekedetei alapján ezt feleslegesen tette. Maduro félreértelmezte a kényes helyzetét, és a volánt stabilan tartva, teljes gázzal robogott a szembeszáguldó észak-amerikai monstrum felé. Vesztére. A konfliktus nagy valószínűséggel elkerülhető lett volna.

Összefoglalásként megállapítható, hogy Maduro félreértette a helyzetet, nem ismerte fel a valós amerikai igényeket. Félt, hogy a Hugo Chávez és a saját maga alkotta belpolitikai rendszer elmozdítaná őt a hatalomból, ha engedményeket tenne Washingtonnak. Maduro ezért lojális maradt Kínához, az oroszokhoz, a kubaiakhoz, az irániakhoz – nem utolsósorban azért, mert bennük látta a biztonsága garanciáját. Hitt abban, hogy legalább Peking és Moszkva alkudozni fog Venezuela kapcsán Washingtonnal. Félreismerte a szövetségesei valós geostratégiai helyzetét, akik a racionalitástól vezérelve a kisujjukat sem mozdították, hogy kisegítsék a szorult helyzetbe került diktátort – annak ellenére sem, hogy sejthető volt, hogy elveszítik az amerikai kontinensen meglévő legerősebb bástyájukat.

Egy fontos kérdés még marad Venezuelával kapcsolatban, a hogyan tovább. Mi lesz az országot átható szegénységgel és mélyreható korrupcióval, a demokratikus intézmények hiányával, a bolívari hadsereggel, az állami apparátussal, a rezsimpárti tisztviselők hálózatával, a magánvállalkozói szektormmal? Komplet újraindítás szükséges. Ezért van szükség a Marshall-tervhez hasonló tőkeinjekcióra, és ezért nem lesz elegendő csak a nyersanyagok feletti amerikai ellenőrzés.

Kuba

Az Amerikai Egyesült Államok geopolitikai céljai között központi szerepet kap a nyugati félteke biztosítása, amely Venezuelán kívül más régiós országokban is politikai változások előirányzását követeli meg. Ez az igény nem csupán a demokrácia és a piacgazdaság értékeinek a latin-amerikai országok belpolitikájába történő beemelésére terjed ki, de Washington kihívóinak a régiótól való távoltartására is. Két olyan autoriter ország maradt még a térségben, amely szisztematikusan Nyugat-ellenes, gazdaságilag pedig Kínától és Oroszországtól függ: Nicaragua és Kuba. Havanna történelmileg és stratégiaileg is fontosabb Washington számára, már csak a földrajzi közelsége és hidegháborúban tanúsított ellenséges magatartása miatt is. Az évtizedeken keresztül fennállt rossz viszony feloldására most nagyobb az esély, mint valaha, hiszen a januári venezuelai változások a szigetországban is komoly kihívásokkal szembesítették a regnáló kommunista rezsimet. Az amerikai beavatkozásból eredő olajhiány okozta, egyre súlyosabb nehézségeket többen úgy értelmezik, hogy az elvezethet Kuba végjátékához, a kommunista rendszer bukásához.⁸⁰ Lehet, hogy valóban így lesz, de nem szabad elfelejteni, hogy a havannai vezetés már sok mindent átvészelt, így számára sem a gazdasági, sem a politikai válságok nem ismeretlenek.

Godfrey Baldacchino és Anders Wivel szerint a kisállamok általában csak akkor keltik fel a nagyhatalmak figyelmét, ha potenciálisan veszélyesnek vagy sürgős segítségre szorulóknak érzik őket.⁸¹ Kuba kapcsán jelenleg

mindkét feltétel teljesül. Az ország veszélyessége egy régi, hidegháborús beidegződésből ered, és Havannának a máig a legszorosabb szövetségesi rendszerén alapul. A floridai Key Westtől mindössze 100 mérföldre elhelyezkedő havannai kikötőben ugyanis orosz és kínai hadihajók, tengeralattjárók állomásozhatnak, és mindkét országnak vannak megfigyelőállomásai, valamint SIGINT (rádióhírszerzési) kapacitásai a szigetországban.⁸² Kuba ugyanakkor gazdasági segítségre is szorul, és az Amerikai Egyesült Államok, amely szankciók és blokád formájában fenntartja ugyan a nyomást, de igyekszik csökkenteni a lakosság szenvedését.⁸³

A neorealista elmélet szerint Kubának a Trump vezette nyugati féltékébe való betagozódása több szempontból is kívánatos. Kína és Oroszország Venezuela után egy újabb szövetségest vesztené a térségben, ami minimálisra csökkentené a potenciális katonai jelenlétüket az amerikai érdekszférában. Sőt, az amerikai stratégiai érdekek szerint Kuba a földrajzi fekvése miatt kulcsfontosságú szereplő a karib-tengeri kereskedelmi útvonalak és a Panama-csatorna védelme szempontjából is. Egy baráti, stabil Kuba csökkentheti a floridai partokra nehezedő migrációs nyomást, és az amerikai vállalatok is domináns pozícióba kerülhetnek. A szigetország ugyanis jelentős nikkellelőhelyekkel és a világ ötödik legnagyobb kobaltkészletével rendelkezik.⁸⁴ Végül, de nem utolsósorban pedig a Trump-adminisztráció látványos győzelmet arathatna a hidegháborús örökség felett, s ezzel megerősítené a hazai támogatottságát az időközi választások előtt.

Mindezek megteremtéséhez Washington széles körű eszköztárral rendelkezik: alkalmazhat a venezuelai akcióhoz hasonló vagy azt meghaladó fegyveres erőszakot; további gazdasági nyomással élhet, mialatt kívár; vagy tárgyalási úton is elérheti a politikai átmenetet, amennyiben kedvező feltételt tud biztosítani a havannai rezsim számára – de akár a felsoroltak valamilyen kombinációja is működhet.

Zárógondolatok

A nagyhatalmi versengés hatására kialakult politikai és gazdasági kiszolgáltatottság következményeinek Latin-Amerikában nem csak Venezuela vagy Kuba eshet áldozatul. Az, hogy egyes rezsimek fennmaradása és gazdasági túlélése jelentős mértékben egyes külső támogatóktól, elsősorban Kínától függ, a későbbiekben is stratégiai fontosságú konfliktusokhoz vezethet az érdekszféráját egyre nyíltabban védő Amerikai Egyesült Államokkal. Amennyiben a jövőben az amerikai–kínai geostratégiai rivalizálás eszkalálódik, az a régió országait olyan kihívások elé állítja majd, amelyek miatt szint kell vallaniuk a politikai és a gazdasági elkötelezettségüket illetően. A közelmúltbeli venezuelai beavatkozásból kiderült, hogy nem lesz

lehetőségük kettős stratégiák alkalmazására. Jelenleg Latin-Amerika legjelentősebb országai gazdasági értelemben Kínához állnak közelebb (kivételt képez ez alól Mexikó), míg a politika szempontok alapján – Brazília kivételével – az Amerikai Egyesült Államokhoz kapcsolódnak. Ugyanakkor a Jorge Heine által megfogalmazott „aktív el nem köteleződés” politikája⁸⁵ csak addig maradhat érvényben, amíg a nagyhatalmak közötti konfrontáció nem alakul katonai jellegűvé. A venezuelai beavatkozás e tekintetben intő példaként szolgálhat a régió államai számára.

A Venezuelában lezajlott amerikai katonai intervenció és az oda vezető események felfoghatók úgy is, mint a nagyhatalmak kísérleti jellegű beavatkozása a régióba. Kína jelenléte megmutatta, hogy az államközi finanszírozási modellek működőképesek lehetnek, és általuk (fegyverek használata nélkül!) jelentős befolyás érhető el az adott ország bel- és külpolitikáját illetően, ami hozzáférést biztosít akár jelentős ásványkincsekhez is. Ugyanakkor ez a rendszer rendkívül kitett az olyan változóknak, amelyeket más, elengedhetetlen nagyhatalmak viszonylag könnyen és gyorsan képesek létrehozni az érdekszférájukba tartozó területen belül:⁸⁶ Peking sokéves, csillagászati összegekben mérhető békés beavatkozása rövid időn belül párologna el Washington néhány órás katonai akcióját követően.

Oroszország leginkább stratégiai jelzésként használta Venezuelát, hogy a globális megjelenését biztosítsa magának.

Az Amerikai Egyesült Államok pedig újra demonstrálta, hogy képes és hajlandó is katonai erővel beavatkozni akár az amerikai kontinensen is, hogy a külpolitikai és a stratégiai céljait megvalósítsa. Azonban talán éppen ez az erőszakos fellépése mutat rá arra, hogy Washington „puha ereje” meggyengülhetett a régióban, ezért szorult a katonai erő alkalmazására. Felvetődik az a kérdés is, hogy a Trump-kormányzatnak a nyugati féltekén való harciasabb fellépése vajon hosszú távon visszaveti, vagy éppen valóban megerősíti az USA hegemoniáját. Mindezek a kérdések további kutatási területet jelölhetnek ki a jövőt illetően.

Jegyzetek

- 1 Nantulya, Paul: „China Widening Its Influence in Africa through Expanded Security Engagements”, *African Center for Strategic Studies*, <https://africacenter.org/spotlight/china-influence-africa-security-engagements/> (a letöltés ideje: 2026. május 1.).
- 2 Abdelmeguid, Haya: „Foreign Aid to Egypt: A Domestic and International Vicious Cycle?”, *CERS*, <https://crssciencepo.com/levant/foreign-aid-to-egypt-a-domestic-and-international-vicious-cycle> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).

- 3 Eshel, Tamir: „Egypt Opts for Chinese J–10C Fighters”, *Defense Update*, https://defense-update.com/20240912_aerospace-weekly-news.html (a letöltés ideje: 2026. május 6.).
- 4 Sato, Jack és Yaacob, Rahman: „Is China Replacing the US as Thailand’s Main Security Partner?”, *Lowy Institute*, <https://www.lowyinstitute.org/publications/china-replacing-us-thailand-s-main-security-partner> (a letöltés ideje: 2026. május 1.).
- 5 *India Brand Equity Foundation*, „India–US Trade: Exports, Imports & Bilateral Economic Relations”, <https://www.ibef.org/indian-exports/india-us-trade> (a letöltés ideje: 2026. június 2.).
- 6 *YouTube*, „Deep State, Hegemony & US Foreign Policy: John Mearsheimer vs. Jeffrey Sachs”, https://www.youtube.com/watch?v=uvFtyDy_Bt0 (a letöltés ideje: 2026. május 20.).
- 7 *Office of the Historian*, „A Guide to the United States’ History of Recognition, Diplomatic, and Consular Relations, by Country, since 1766: Venezuela”, <https://history.state.gov/countries/venezuela> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 8 Reile Zsolt: „Panama – Mestertervek Pekingben és Washingtonban. A Panama-csatorna mint a nagyhatalmi geopolitikai összeütközések egyik színhelye”, *Külügyi Szemle*, 24., no. 2. (2025): 83. Elektronikusan elérhető: https://doi.org/10.47707/Kulugyi_Szemle.2025.2.5.
- 9 Wang, Sam: „A Familial Relation? Spain and Latin America in the 21st Century”, *Council on Hemispheric Affairs*, <https://coha.org/a-familial-relation-spain-and-latin-america-in-the-21st-century/> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 10 Rother, Larry: „The World: Chavez Picks an Icon; Bolivar’s Your Hero? No, He’s Mine”, *The New York Times*, <https://www.nytimes.com/2000/08/06/weekinreview/the-world-chavez-picks-an-icon-bolivar-s-your-hero-no-he-s-mine.html> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 11 Coatsworth, John: „United States Interventions. What for?”, *ReVista – Harvard Review of Latin America*, 4., no. 2. (2005). Elektronikusan elérhető: <https://revista.drcclas.harvard.edu/united-states-interventions/>.
- 12 Reile: „Panama”, 78. o.
- 13 Bethell, Leslie: „The Monroe Doctrine in US: Latin American Relations”, *CEBRI*, 4., no. 16. (2025). Elektronikusan elérhető: <https://cebri.org/revista/en/artigo/241/the-monroe-doctrine-in-us-latin-american-relations>.
- 14 Kessler, Glenn: „What Is the Monroe Doctrine? John Bolton’s Justification for Trump’s Push against Maduro”, *The Washington Post*, <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/03/04/what-monroe-doctrine-john-boltons-justification-trumps-push-against-maduro/> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 15 Lévai Dániel, Reile Zsolt és Salát Gergely: „Fokozódó amerikai nyomás a kínai–latin-amerikai partnerségen”, *MKI Nézőpont*, 2025. június 24., 3. o. Elektronikusan elérhető: https://hiia.hu/wp-content/uploads/2025/06/MKI-NP-mod-Levai-Reile-Salat-CELAC_tordelt.pdf.
- 16 Uo., 5. o.
- 17 Pettus, Evan L.: „The Expanding Leverage of the People’s Republic of China in Latin America: Implications for U.S. National Security and Global Order”, *U.S.*

- Department of War, <https://media.defense.gov/2023/Sep/29/2003311118/-1/-1/1/JIPA%20-%20PETTUS.PDF/JIPA%20-%20PETTUS.PDF> (a letöltés ideje: 2026. május 8.).
- 18 *The Economist*, „China’s Presence in Latin America Has Expanded Dramatically”, <https://www.economist.com/the-americas/2024/07/04/chinas-presence-in-latin-america-has-expanded-dramatically> (a letöltés ideje: 2026. május 10.).
 - 19 Reile Zsolt: „Geopolitikai átalakulást hoz Kína növekvő gazdasági jelenléte Latin-Amerikában”, *MKI Nézőpont*, 2024. október 15., 3. o. Elektronikusan elérhető: https://hiia.hu/wp-content/uploads/2024/10/1015_Geopolitikai-atalakulast-hoz-Kina-novekvo-gazdasagi-jelenlete-Latin-Amerikaban.pdf.
 - 20 Pettus, „The Expanding Leverage”, 5. o.
 - 21 Ellis, Evan: „The Evolution of Chinese Engagement in Argentina under Javier Milei”, *Center for Strategic and International Studies*, <https://www.csis.org/analysis/evolution-chinese-engagement-argentina-under-javier-milei> (a letöltés ideje: 2026. május 12.).
 - 22 *United States Southern Command*, „Statement of General Laura J. Richardson, Commander, United States Southern Command before the 118th Congress House Armed Service Committee”, <https://www.southcom.mil/Portals/7/Documents/Posture%20Statements/2024%20SOUTHCOM%20Posture%20Statement%20FINAL.pdf?ver=Iwci9nu-nOjkQjxIWpo9Rg%3d%3d>, 5. o. (a letöltés ideje: 2026. május 12.).
 - 23 McFields, Arturo: „China’s Regime Gains more Control of Critical Infrastructure in Latin America”, *The Hill*, <https://thehill.com/opinion/international/4658562-chinas-regime-gains-more-control-of-critical-infrastructure-in-latin-america/> (a letöltés ideje: 2026. május 16.).
 - 24 *United States Southern Command*, „Statement of General Laura J. Richardson”, 3. o.
 - 25 Uo., 6. o.
 - 26 *Task Force on the Americas*, „Southern Command Launches an Attack on China and Russia in Latin America”, <https://taskforceamericas.org/southern-command-launches-an-attack-on-china-and-russia-in-latin-america/> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
 - 27 Domínguez, Edmé: „The Soviet Union and Latin America”, *The Journal of New Paradigm Research*, 26., no. 2–4. (1989): 31–35.
 - 28 Harrison, Chase és Robertson, Khalea: „Reactions to the U.S. Operation in Venezuela, from Latin America and beyond”, *Americas Society – Council of the Americas*, <https://www.as-coa.org/articles/reactions-us-operation-venezuela-latin-america-and-beyond> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
 - 29 Wang, Wenxuan: „The Natural Resource Curse of New Populist Countries: A Case Study Based on Chavez Doctrine in Venezuela”, *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 23. (2023): 557.
 - 30 Papp Gábor és Kováts Máté: „Venezuela: The Country at the Intersection of the Monroe Doctrine and Energy Dominance”, *European Relations*, <https://europeanrelations.com/Academic/venezuela-the-country-at-the-intersection-of-the-monroe-doctrine-and-energy-dominance/> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).

- 31 Cañizález, Andrés és Puerta-Riera, María Isabel: „Venezuela: de la promesa de una transición a la profundización autoritaria”, *Pensamiento Propio*, 28., no. 58. (2023). Elektronikusan elérhető: <https://infocracia.org/wp-content/uploads/2024/07/PP-Articulo-con-A-Ramos-2023-1.pdf>.
- 32 Satoru, Mori: „The Second Trump Administration’s Foreign Engagement and Its Geostrategy toward the Four Regions”, *Asia-Pacific Review*, 32. (2025): 71. Elektronikusan elérhető: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/13439006.2025.2513207?needAccess=true>.
- 33 Altiparmak, Suleyman O. és Thies Cameron G.: „Sanctioning as a Goal unto Itself: Retribution and Emotions behind the Iranian Sanctions”, *Cambridge Review of International Affairs*, 39., no. 1. (2026): 139. Elektronikusan elérhető: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/09557571.2025.2574691?needAccess=true>.
- 34 Luft, Gal és Korin, Anne: *Energy Security Challenges for the 21st Century: A Reference Handbook* (Santa Barbara, CA: Praeger Security International – ABC Clio, 2009), 336. o.
- 35 Luft és Korin: *Energy Security Challenges*, 336. o.
- 36 Bukhari, Syed Rizwan Haider: „Iran and Venezuela as Energy Insurance: How Access to Heavy Sour Crude Shapes U.S. Refining Resilience, Defense Fuel Budgets, and Contingency Planning in a Strait of Hormuz-Centered Iran Crisis”, *Journal of Social Sciences Review*, 6., no. 1. (2026): 5. Elektronikusan elérhető: https://www.researchgate.net/publication/40092019_Iran_and_Venezuela_as_Energy_Insurance_How_Access_to_Heavy_Sour_Crude_Shapes_US_Refining_Resilience_Defense_Fuel_Budgets_and_Contingency_Planning_in_a_Strait_of_Hormuz-Centered_Iran_Crisis.
- 37 Federici, Joseph, Morgret, Nicole, Gordon, Benton és Ayres Graham: „China–Venezuela Fact Sheet: A Short Primer on the Relationship”, *USCC*, https://www.uscc.gov/sites/default/files/2026-01/China_Venezuela_Fact_Sheet_A_Short_Primer_0.pdf, 3. o. (a letöltés ideje: 2026. május 20.).
- 38 Medeiros, Evan S.: „The Changing Fundamentals of US–China Relations”, *The Washington Quarterly*, 42. (2019): 104. Elektronikusan elérhető: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/0163660X.2019.1666355?needAccess=true>.
- 39 DiBella, Tanner: „Venezuela, Great Power Competition, and the Strategic Calculus of the Trump Administration”, *American Council*, <https://www.theamericancouncil.com/article/venezuela-great-power-competition-and-the-strategic-calculus-of-the-trump-administration> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 40 Rouvinski, Vladimir: „How Russia’s Venezuelan Oil Gambit Went Awry”, *Financial Times*, <https://www.ft.com/content/e09a6030-325f-4be5-ace3-4d70121071cb> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 41 García Alonso, Roberto: „Why Does Russia Support Venezuela?”, *Latinoamerica 21*, <https://latinoamerica21.com/en/why-does-russia-support-venezuela/> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 42 Villiers Negroponte, Diana: „Russian Interests in Venezuela: A New Cold War?”, *Americas Quarterly*, <https://www.americasquarterly.org/article/russian-interests-in-venezuela-a-new-cold-war/> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).

- 43 Langer, Amelia: „Geopolitical Role Construction through Language: A Critical Discourse Analysis of EU and US Policy Statements towards Venezuela (2017–2019)”, *Universitat de Bracelona*, <https://diposit.ub.edu/server/api/core/bitstreams/7f860c5e-2d6a-422c-931b-6301bb29b7bc/content>, 26. o. (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 44 Papp és Kováts: „Venezuela”, 4. o.
- 45 Mahabir, Raghunath: „US Foreign Policy towards Venezuela and the Caribbean Community (CARICOM) under President Trump”, *ResearchGate*, https://www.researchgate.net/publication/390560544_US_FOREIGN_POLICY_TOWARDS_VENEZUELA_AND_THE_CARIBBEAN_COMMUNITY_CARICOM_UNDER_PRESIDENT_TRUMP (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 46 Jervis, Robert: *Perception and Misperception in International Politics* (Princeton, NY: Princeton University Press, 2017). Elektronikusan elérhető: https://www.academia.edu/116887585/Perception_and_Misperception_in_International_Politics.
- 47 Wordliczek, Rafał: „Defense of Human Rights and the Humanitarian Crisis at the Border of Venezuela and Colombia from the United States Policy Perspective”, *Cracow, Poland: Jagellonian University, Barometr Regionalny*, 18., no. 2. (2022): 1. Elektronikusan elérhető: <https://czaz.akademiazamojska.edu.pl/index.php/br/article/view/2049/2034>.
- 48 Cañizález és Puerta-Riera: „Venezuela”.
- 49 Keohane, Robert O.: „Realism, Neorealism and the Study of World Politics” in *Neorealism and Its Critics*, szerk. Keohane, Robert O. (New York, NY: Columbia University Press, 1986), 3. o.
- 50 Wivel, Anders: „Neoclassical Realism”, *Anders Wivel*, <https://anderswivel.com/research-anders-wivel/neoclassical-realism/> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 51 Waltz, Kenneth N.: „Political Structures” in *Neorealism and Its Critics*, 71–72 o.
- 52 Waltz, Kenneth N.: *Theory of International Politics* (Reading, MA: Addison-Wesley, 1979), 93. o.
- 53 Lipson, Charles: „International Cooperation in Economic and Security Affairs” in *Neorealism and Neoliberalism: The Contemporary Debate*, szerk. Baldwin, David A. (New York, NY: Columbia University Press, 1993), 80. o.
- 54 Lipson: „International Cooperation”, 61. o.
- 55 Singh, Anmol Rattan: „Operationalising Game Theory in International Relations: Concepts, Modelling and Interpretation”, *Forum for Integrated National Security*, <https://finsindia.org/operationalising-game-theory-in-international-relations-concepts-modelling-and-interpretation.html> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 56 Axelrod, Robert és Keohane, Robert O.: „Achieving Cooperation under Anarchy: Strategies and Institutions” in *Neorealism and Neoliberalism*, 91. o.
- 57 Kumari, Anil: „Classical Realism vs Structural Realism”, *International Journal of Humanities and Social Science Research*, 9., no. 3. (2023): 58. o. Elektronikusan elérhető: <https://www.socialsciencejournal.in/assets/archives/2023/vol9issue3/9077-1686030663098.pdf>.
- 58 Wivel, Anders és Baldacchino, Godfrey: *Handbook on the Politics of Small States* (Koppenhága: University of Copenhagen, 2020), 7. o.

- 59 Donlevy, Katherine: „Trump Warned Maduro, Not to »F-k around with the US« Months before Dictator’s Capture”, *New York Post*, <https://nypost.com/2026/01/03/us-news/trump-warned-maduro-not-to-f-k-around-with-the-us-months-before-dictators-capture/> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 60 Ali, Idrees és Stweart, Phil: „US Seizes Venezuela-Linked, Russian-Flagged Oil Tanker after Weeks-Long Pursuit”, *Reuters*, <https://www.reuters.com/business/energy/us-seizing-venezuela-linked-oil-tanker-after-weeks-long-pursuit-2026-01-07/> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 61 *Reuters*, „What’s the Status of International Oil Companies in Venezuela after Maduro’s Capture?”, <https://www.reuters.com/business/energy/whats-status-international-oil-companies-venezuela-after-maduros-capture-2026-01-05/> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 62 McNeil, Taylor: „What’s behind the U.S. Interest in Venezuela? Oil, Minerals, and Politics”, *Tufts Now*, <https://now.tufts.edu/2026/01/03/whats-behind-us-interest-venezuela-oil-minerals-and-politics> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 63 Reile: „Panama”, 84. o.
- 64 Longobardo, Marco: „Maduro’s Removal from Power in Venezuela and International Law”, *Journal on the Use of Force in International Law*, 2026. március 23., 4. o. Elektronikusan elérhető: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/20531702.2026.2643527?needAccess=true>.
- 65 Gyamfi Asiedu, Kwasi: „Opposition Leader Machado Says Her Coalition Should Lead Venezuela”, *BBC News*, <https://www.bbc.com/news/articles/c0er4qd3115o> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 66 Longobardo: „Maduro’s Removal”, 6. o.
- 67 Payne, Keith B.: *Deterrence in the Second Nuclear Age* (Lexington, KY: The University Press of Kentucky, 1996), 57.o.
- 68 Höller, Linus: „Heavy Russian Cargo Plane Lands in Caracas amid US–Venezuela Tensions”, *Defense News*, <https://www.defensenews.com/global/the-america/2025/10/28/heavy-russian-cargo-plane-lands-in-caracas-amid-us-venezuela-tensions/> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 69 Faiola, Anthony, Natanson, Hannah, Ilyushina, Mary és Herrero, Ana Vanessa: „As U.S. Ramps up the Pressure, Venezuela Pleads with Moscow, Beijing for Help”, *Illuminem*, <https://illuminem.com/illuminemvoices/as-us-ramps-up-the-pressure-venezuela-pleads-with-moscow-beijing-for-help> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 70 Ayuso, Anna, Breda, Tiziano, Gunnarsdottir, Elsa Lilja és Riddervold, Marianne: „Constraints, Dilemmas and Challenges for EU Foreign Policy in Venezuela”, *The International Spectator*, 59. (2024): 142. o. Elektronikusan elérhető: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/03932729.2023.2289647?needAccess=true>.
- 71 Kelly, Laura: „Trump on »Taking« Cuba: »I Can Do Anything I Want with It«”, *The Hill*, <https://thehill.com/policy/international/5786818-trump-taking-cuba-blackout/> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 72 *The Moscow Times*, „Moscow Reaffirms Support for Havana after Trump Says He Will Have »Honor« of »Taking Cuba«”, <https://www.themoscowtimes.com/2026/03/17/moscow-reaffirms-support-for-havana-after-trump-says-he-will-have-honor-of-taking-cuba-a92243> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).

- 73 Jervis: *Perception and Misperception*, 45. o.
- 74 Uo., 46. o.
- 75 Uo., 46. o.
- 76 Domínguez: „The Soviet Union and Latin America”.
- 77 *The Guardian*, „Trump Says Maduro’s Days Are Numbered but »Doubts« US Will Go to War with Venezuela”, <https://www.theguardian.com/us-news/2025/nov/03/trump-us-venezuela-maduro-doubts-war> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 78 Watson, Kathryn: „Trump Says Venezuelan Leader Maduro »Doesn’t Want to F*** around with the United States”, *CBS News*, <https://www.cbsnews.com/news/trump-maduro-venezuela-united-states/> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 79 Axelrod és Keohane: „Achieving Cooperation”, 91. o.
- 80 Bash, Dana: „Trump Tells CNN Cuba Is Soon Going to Fall: »I’m Going to Put Marco over There«”, *CNN News*, <https://edition.cnn.com/2026/03/06/politics/trump-cuba-marco-rubio-fall> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 81 Wivel és Baldacchino: *Handbook on the Politics*, 14. o.
- 82 Funairole, Matthew P., Powers-Riggs, Aidan, Hart, Brian, Ziemer, Henry, Bermudez, Joseph S., Berg, Ryan C. és Hernandez-Roy, Christopher: „China’s Intelligence Footprint in Cuba: New Evidence and Implications for U.S. Security”, *Center for Strategic & International Studies*, <https://www.csis.org/analysis/chinas-intelligence-footprint-cuba-new-evidence-and-implications-us-security> (a letöltés ideje: 2026. június 23.); Polmar, Norman: „The Russians Are Coming”, *U.S. Naval Institute*, 145., no. 3. (2019). Elektronikusan elérhető: <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2019/march/russians-are-coming>; Keck, Zachary: „Russia to Reopen Spy Base in Cuba”, *The Diplomat*, <https://thediplomat.com/2014/07/russia-to-reopen-spy-base-in-cuba/> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 83 Kennedy, Charles: „U.S. Company to Send 250,000 Barrels of Fuel to Cuba”, *Oilprice.com*, <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/US-Company-to-Send-250000-Barrels-of-Fuel-to-Cuba.html> (a letöltés ideje: 2026. június 23.); Phillips, Tom: „Trump Appears to Relax Oil Blockade on Cuba as Russian Tanker Arrives”, *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/us-news/2026/mar/29/us-russian-oil-tanker-cuba-blockade> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 84 Andarcia, Maria Victoria: „Cuba Wants to Increase Nickel and Cobalt Production and Take Advantage of Rising Prices”, *Universidad de Navarra*, <https://en.unav.edu/web/global-affairs/cuba-quiere-aumentar-su-produccion-de-niquel-y-cobalto-y-aprovechar-el-alza-de-precios> (a letöltés ideje: 2026. június 23.).
- 85 Heine, Jorge: *The Non-Aligned World: Striking out in an Era of Great Power Competition* (Cambridge: Polity Press, 2025).
- 86 DiBella: „Venezuela, Great Power Competition”.